

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

1. Authorum sententiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94274)

intellectus communis tanquam via. Respondetur tamen obiectum hanc maiorem vim habere, si in communi potentia intellectiva actiuitatem partialem formaliter admitteremus, ut patet, sed nihil probat.

6. Etenim energiam illam potentie intellectus communis actiui realiter formaliter esse non admittimus, sed partem solum potentie notionalis actiui formalis, eamque energiam impeditam esse per identitatem cum termino producendo, quo impedimento per identitatem cum persona producere liberatur. Si autem eo impedimento liberari non posset per identitatem cum persona à termino illo producendo, sicut impedimentum necessarium, illi esset potentia communis, ita etiam energia, seu fecunditas illa, inchoata, & terminalis adhuc, esset chimærica, & impossibilis: cum autem respectu intellectus communis distinctio realis ab illa impossibilis sit, quia neque per identitatem cum persona producere (cui etiam intellectus communis identificatur) ab identitate reali potentie intellectiva liberatur, atque intellectus, qui communis præcise est, processio actiui, vel passiva non sit, sed ut identificata cum persona producere sit actiua processio, & cum persona procedente processio passiva, & utrumque habeat non respectu sui, sed respectu personæ procedentis, sit plane potentia intellectiua communem, nec secundum se, nec ut identificatam adhuc personæ producenti, esse physice actiuiam respectu communis intellectus, siue tanquam via, quia ut sic processio non est, siue tanquam termini, quia intellectus communis terminus producendus non est. Licet ut identificata personæ Patris utraque potentia intellectiua ad intellectiuenem ut potentia notionalis actiui physice tanquam ad viam comparari queat.

7. Dominici Recentiores, ingenio nobiles, manuscripto de scientia Dei relati à Ribadeneira supra. c. 4. n. 11. admittunt distinctionem virtutis potentie intellectus à cognitione contingentis, seu contingentem in Deo, aiunt saluari posse in potentia hac physicam absolute, & simpliciter actiuitatem, & actum primum respectu eius cognitionis, licet absolute, & simpliciter ratio productionis physice saluari nequeat. Extremum hoc addunt, ne vnicum argumentum distinctionis realis formalis diuinarum personarum ex absoluta, & simpliciter productione, & processione physica earum à Patribus datum vel incurant, vel euacuent. Sed certe cum non maior distinctio inter producentem, & productum actui, quam inter productum, & producibile requiratur: si ad productum, & producibile absolute, & simpliciter tale distinctio realis virtualis satis est, ad producentem, & productum actui absolute, & simpliciter satis etiam erit: vnde male Patres, & Theologi omnes ex productione, & processione personarum absolute, & simpliciter inferunt absolutam, & simpliciter talem distinctionem: cum hæc inter solum distincta realiter virtualiter, æque acque actiuitas, & producibilis physica absolute, & simpliciter talis, dari queat.

8. Quod autem non maior distinctio inter producentem, & productum actui absolute, & simpliciter tale, quam inter productum, & producibile absolute tale requiratur, probari facile potest. Primo, quia æqua est oppositio relatiua absolute, & simpliciter inter productum, & producibile absolute, atque inter absolute producentem, & productum: ergo tanta est inter illa, atque inter hæc distinctio: quare si ad eam oppositorem relatiuam satis est virtualis distinctio, & ad hanc etiam oppositorem sufficit: ex magnitudine enim relatiuæ oppositioris relatiuæ distinctionis oppositorum magnitudo taxatur. Secundo probatur: quia actio non addit causam, & effectui distinctionem, eamque formaliter in ipsis ponit: sed supponit potius, ut in Trinitate etiam euenire ostendimus controu. de Trinit. d. 1. q. 1. certum, & in aliis omnibus omnes censent ad vnum. Quare ex solum in producente, & producto actu distinctio requiritur, etque, quæ in productiua, & producibili esse debet. Tertio tandem: cum vnumquodque eo, quo in se constituitur intrinsece, ab omni alio, quod ipsum non est, distinguatur, nequit ex actuali productione distingui magis, quam per suam entitatem distinguatur ab alio: licet ex productione bene inferatur distinctio productionis proportionata eorum, ut si absoluta, & simpliciter talis productio physica sit, absoluta, & simpliciter talis principii, & termini secundum se, & in terminis suis entitates distinctio realis arguitur: si autem

virtualis, eorum etiam virtualis distinctio.

9. Cuius ratio est: quia, cum nihil possit producere seipsum eo ordine, & genere, quo productum est, identitatem cum illo excludit, atque ab eo dicit distinctiorem, si realiter formaliter, realem formalem; si solum virtualiter productum illius est, realem solum virtualem: ex quibus constat Recentiores istos non ita sartam, tectamque rationem Patrum pro personarum distinctione, atque ipsi putabant, volebantque seruare. Constat etiam, eo absurdo omisso perperam philosophatos esse, cum pro absoluta, & simpliciter tali actiuitate sufficere distinctionem virtualem principii à termino putarunt: atque inconsequenter eam ad productionem absolute, & simpliciter talem negasse. Et quidem principii, & causæ actiui, & simpliciter talis, à principio, & causæ actiui secundum quid distinctio in eo solum stat, quod illa possunt agere, seu sunt principia operandi absolute, & simpliciter; hæc vero sunt principia operationis solum secundum quid. Quare implicat actiuitati potentie intellectus Dei respectu intellectus solum respondere virtualem productionem.

QVÆSTIO III.

Num in potentia intellectiua, aut volitiua Dei physica actiuitas, & prioritas cum addito formalis ex natura rei, vel virtualis admitti queat.

RELECTA à Dei intellectu, & voluntate, absoluta, & simpliciter tali actiuitate, & prioritate respectu suorum actuum quæstioni huic inter Recentiores celeberrima est.

CERTAMEN I.

Authorum sententiæ.

1. **A**ctiuitatem physicam, aut productionem formalem ex natura rei, vel virtualem non hic intelligimus coniunctionem identicam potentie intellectus cum intellectione, quarum prima in creatis actiua physice secunda est; hæc vero à prima producta. Si enim ita virtualis, aut formalis ex natura rei actiuitas, & productio intelligatur, nequit Deo negari, sed est impropria earum vobis usurpatio. Si enim nomen virtualis prædicari, siue distinctionis, siue actiuitatis, siue actionis, siue alterius cuiuspiam, ita accipi cum proprietate valeat, innumera prædicata Deo indigna, & absurda cum addito *virtualis*, seu *formalis ex natura rei* ascribi poterunt, quæ suse persequitur, & recenset Alarcon ubi hoc sensu à se intellectam virtualem prædicatorem Dei distinctionem à Recentioribus assertam confutans mille eiusmodi absurdorum exemplis eam distinctionem infestat. Illum igitur adeat lector, ne in re certæ æmulus inutiliter consumatur. Et hoc sane sensu Becan. tract. 1. c. 1. q. 1. num. 9. potentiam intellectiuiam virtualem realem ad summum admisit. Me autem iudice solum admisit eius ab intellectu realem virtualem distinctionem, ex qua realis virtualis actiuitas minime deducitur, ut statim ostendam.

2. Verum non adeo facile sensus Doctorum eiusmodi actiuitatem physicam, vel formalem ex natura rei, vel virtualem potentie intellectus, aut volitiue in suos actus intellectus, & amoris, in vnum coegetur. Ut ex Arrubalis, & aliorum alio, & alio sensu recitando constabit. Germanior est, qui eam ad modum distinctionis, siue formalis ex natura rei, siue virtualis exponit, ut productio, & actiuitas inter eiusmodi potentias, earumque actus sit: formalis quidem ex natura rei, quæ res absolute, nec physice

sive productiva, nec producta formaliter tamen, & ex natura rei, atque omnino ab intellectu independentem habeant esse productiva altera, altera vero producta. Virtualis vero actiuitas, & productio fit: quia ea, inter qua nec actiuitas, nec productio physica absolute adept, adesse ne possit; tamen in ordine ad munus proprium physica actiuitate, & productionis ita se gerunt, ac si alterum alterius productum esset, alterum vero producibile, & productum. Ita virtuale physicam productionem explicant Recentiores apud Herize tract. de volunt. d. 12. n. 1. quod scilicet res non producat, ita se gerat, ac si produceret, quod in nostram recidit explanationem, a qua, cuiusque sensu virtualis productionis solus Arrubal, eius vocis primus in diuinis inductor, discordat. Contra quem proinde agendum nobis pro nostra conclusionem ad huius certaminis calcem seorsim erit.

3. Alens igitur 1. p. q. 20. & Scotus in 1. qu. 7. circa med. §. obicitur versu ad primum, & §. contra istam versu ad Tertiam instantiam referente Quibros supra lect. 2. init. actum primum physicum, siue physicam actiuitatem potentiae intellectiuae diuinæ respectu suae intellectiōis, scilicet formalem ex natura rei admittit: pro qua sententia citat ibidem Quibros, Smiling, tract. 3. d. 2. q. 1. n. 13. citarique posse ait Scottis reliquos, qui distinctionem formalem ex natura rei cum suo præceptore admittunt. Sed certe ex hac distinctione, ad similem productionem, & actiuitatem inter diuinam non adeo expedita consequentia est. Porro virtuale productionem, siue actiuitatem inter intellectum diuinum, cuiusque intellectiōem omnem communem, & voluntatem, & amorem, etiam communem necessarium, primus atque sine sectatoribus docuit Arrubal 1. p. d. 28. c. 4. & d. 49. c. 1. sensu, ut dixi peculiari: scilicet productionis, & actiuitatis conditionatae. Quia potentia intellectiua Dei eiusmodi in se est, ut, si a sua intellectiōe distingueretur reipsa, re etiam ipsa illam produceret: ad eum nimirum modum, quo Dei omnipotentiam ad extra creaturarum productiua dicimus, si creaturae possibiles sint, ac non repugnent. Hanc sententiam, & explanationem primus dictauit Arrubal, licet prior euderit Albelda loco citato supra.

4. Ex aliis vero, qui proprius productionem, & actiuitatem physicam virtualem intelligunt neminem fere vidi, qui potentiam intellectiua, aut volitiua respectu suorum actuum communium, & necessarium physicam virtualem siue actiuitatem, siue productionem admittat. Recentiores solum Complutenses (a quibus semper genio potius, quam animo discedo) in manuscriptis de scientia, & de volunt. in voluntate respectu suorum actuum communium, etiam necessarium, physicam actiuitatem, & productionem virtualem admittunt: quia inquirunt ad hos etiam Deus, cuiusque voluntas praecia cognitione obiecti vere, & realiter mouetur: implicat autem id, ad quod aliquid vere, & realiter mouetur ab eo, quod ad ipsum mouetur vere, & realiter non pendere, atque produci: cum autem nequeant eiusmodi actus a Deo, cuiusque potentia volitiua, cui absolute, & simpliciter identificantur, realiter, absolute, & simpliciter physice produci, restat produci realiter virtualiter: ac proinde voluntatem realiter virtualiter eorum actuum esse. Secundo: quia haec denominatio mouendi se ad amorem per obiecti propositionem, quae Deo proprie, ac sine fictione nostra conuenit, est denominatio, quae in creatis absque dependentia vera physica, & absolute aitoris ab amante stare nequit: non minus quam communicari, & non communicari absque absolute reali distinctione: ergo sicut ideo in Deo distinctio realis virtualis admittitur: ita, & realis virtualis productio amoris, etiam necessarii, a voluntate diuina, atque huius in illa actiuitas, & prioritas realis virtualis admitti debet.

5. De potentia vero intellectiua respectu suorum actuum necessarium actiuitatem, & prioritatem physicam, & realem virtualem horumque ab illa realem physicam virtualem productionem eo argumento probari non reputant d. 2. de scientia m. 2. §. 3. num. 39. quare alias probationes vulgares magis assignant. Prima est ex prædicato vitae perfectissimae diuinæ. Secunda ex doctrina quadam Capreoli in 1. d. 35. q. 1. a. 2. ad Aureoli arg. dicentis actum primum in Deo esse perfectionem fixam, & quiete manentem: quod ita explicant, & intelligunt

præfati Recentiores, ut è prædicato, & formalitate sua nequeat deficere adhuc conditionate, si aliud deficiat, extrinsecum etiam: inde autem actum secundum in Deo esse prædicatum in quavis linea non ita fixe, & constanter de se manentem, sed quod Deo è prima, & quasi vniuersaliiori formalitate sua potest deficere: cum autem intellectio diuina prout præcinitur ab hoc, vel illo obiecto necessario, vel contingentem eam necessitatem elidendi, & persistendi non habeat: quandoquidem in cognitione contingentis, quæ deficere potest obiecto contingentem deficientem, diuinæ cognitionis prædicatum est: sic ut cognitio diuina, ut sic, atque prout abstrahit, ab hoc, vel illo obiecto, possit deficere, ac non fixe maneat è ratione, & formalitate sua in Deo: ac proinde actus secundus censetur. Quoniam vero potentia intelligendi, seu intellectiuitas, & posse intelligere à nullo obiecto, eiusque contingentia pendeat, sed de se, & conceptu suo determinatum sit ad cognoscendum, si fuerit aliquid cognoscibile, sit, ut fixe maneat è conceptu suo in Deo, neque contingentia subesse è genere suo possit: quare, & actus primus sit, & virtualis quidem actiuitas diuinæ omnis intellectiōis: quia de se illam produceret, si reipsa ab ea differret. Quo in Arrubalis tandem sententiam præfati Recentiores eunt.

6. Hinc vero arguitur: quia necessitas, & contingentia nequit non solum eidem formalitati, sed neque realitati esse necessaria, & contingens, imo hac reperiiri sine noui alicuius fluxu vero, & reali aduentu, & accessu in creatis nequit: ergo nec sine virtuali reali non solum distinctione, sed fluxu, & aduentu vnius ab alio, quod sit eius actiua virtualis realis potentia, & actus primus, respectu contingentem aduenientis, quod actus secundus realis virtualis proinde erit. Iam vero inquirunt, si distinctio realis virtualis in Deo admittitur: quia ei aduentu predicta contradictoria, quæ in creatis sine reali formali distinctione saluari nequeunt, etiam realis virtualis productio admitti debet cum in eo prædicata contradictoria inueniantur, quæ in creatis sine reali formali fluxu saluari non possunt. Videntur Recentiores hoc argumentum solum probare directe potentiam actiua, seu actum primum realem virtualem respectu cognitiōis diuinæ obiectorum contingentium, quam distinguentes realiter virtualiter inter diuinæ prædicata communiter admittunt: secus vero respectu cognitiōis diuinæ necessariae. Sed tamen indirecte, & secundario, ac mediate etiam respectu huius tenere argumentum arbitrantur: quia cognitio libera, & necessaria non ex fluxu, aut non fluxu à sua potentia differunt, sed ex eius necessitate, & determinatione, aut indeterminatione, & libertate. Tandem respectu actuum necessarium, seu actus necessarii diuinæ intellectiōis argumento illi vulgari è vita perfectissima Dei in primis fidunt: cum tamen si quid argumentum illud sum de actu primo reali virtuali, & simili actiuitate voluntatis diuinæ respectu amoris, etiam necessarii, ex vera motione Dei ad amorem per obiecti propositionem probet, atque de intellectiua potentia respectu necessariae intellectiōis diuinæ probare videatur: cum & ipsa assensus, & iudicium sit, ad quod ex veritatis propositione, & apprehensione mouetur Deus. Consentiant præfati Recentiores Complutensibus Marcialiis à nobis saepe laudati manuscripto de scientia: quoad scientiam vero liberam, & volitionem liberam Dei solum. Quæ à suis potentis non solum distinguunt realiter virtualiter debent, sed & ab alio realiter virtualiter esse, siquidem id, quod contingens realiter formaliter est, à seipso esse nequit, sed necessario ab alio reipsa distincto: ita quod virtualiter est contingens, ut actus liberi Dei, ab alio virtualiter sint, necesse est. Id enim minus est proprium contingentium realiter formaliter creatorum non minus, quam contradictoria prædicata subire, minus proprium realiter formaliter distinctorum, quod si ab alio realiter virtualiter esse libera Dei cognitio, & volitio proinde debent: à sua vnaquaque potentia erit. Quare dabitur in Deo potentia intellectiua realiter, & physice, virtualiter tamen, siue intellectiōis actiua.

CERT. AM